

Niko Košir

VILLICUS INIQUITATIS

Konec septembra leta 1990 so se slovenski književni prevajalci zbrali na svojem vsakoletnem srečanju, tokrat v Preddvoru pri Kranju. Prvikrat so povabili medse tudi naše prevajalce Svetega pisma, učene može. Eden od njih se ponaša kar s štirimi doktorati. Problemom in težavam pri prevajanju Knjige knjig je bilo posvečeno kar nekaj ur predavanj in debate. Del tega je zadeval prevajanje starozaveznih knjig, pisanih v hebrejščini. Nakazanih je bilo nekaj dobrih rešitev za to ali ono vprašanje, a o tem si kot popoln laik nisem mogel ustvariti kakega posebnega, svojega mnenja. Malo drugače je bilo tedaj, ko je bil govor o nekaterih problemih iz nove, grško pisane zaveze.

Seveda si spričo takšnih avoritov nisem upal nastopiti javno. Če sem kaj mislil po svoje, sem to povedal v zasebnih pogovorih z njimi. Ker se je veliko govorilo o nekaterih dvomljivih rečeh Očenaša, sem spomnil na panis supersubstantialis namesto vpeljanega panis quotidianus, o čemer sem pisal že pred leti. Še vse drugače nezadovoljen z marsičim v prevodu te Gospodove molitve je bil prof. Črnilogar, ki zna grško do vrha, kot pravijo. Všeč mu ni že od Trubarja vpeljana posvečeno bodi Tvoje ime, za sanctificetur nomen tuum oziroma *ἀγιασθήτω τὸ ὄνομά σου*. Ne spomnim se, kakšno rešitev je predlagal, če jo je. Sam sem ob tem premišljeval: kaj če bi molili: posvečevano bodi tvoje ime. Tehtnejši sta se mi zdeli drugi dve Črnilogarjevi pripombi. Ena zadeva stavek: *sicut et nos dimittimus debitoribus nostris*: kakor mi odpuščamo svojim dolžnikom. Sedanjik *dimittimus* pa je v grškem izvorniku aorist: *ὥς καὶ ἡμεῖς ἀφήκαμεν*, torej: smo odpustili. Vsekakor bolj smiselno, saj tako prihajamo pred Gospoda s čistim srcem in poravnanimi računi.

Še hujše je z: in ne vpelji nas v skušnjavo *et ne nos inducas in tentationem*. Prof. Črnilogar se je upravičeno razburjal, češ da s tem Boga sramotimo in zmerjamo z nekakšnim skušnjavcem. Teologom pa je pač dobro znano, kdo je veliki Skušnjavec. Latinska beseda *tentatio* oziroma *temptatio*, še bolj pa grška beseda *πειρασμός* lahko pomeni tudi preizkušnjo. Kaj če bi ta stavek prevedli: in ne postavljal nas na preizkušnjo, saj veš, kako šibki in h grehu nagnjeni smo. A ko sem kasneje razmišljal o tem, se mi ta predlog ni zdel več dober, to pa zategadelj, ker je iz siceršnjega ravnanja starozaveznega Jehove razvidno, da mu je bilo postavljanje ljudi na preizkušnjo v posebno veselje. Spomnimo se le na Abrahama, ki naj bi Jehovi žrtvoval edince Izaka, ali na Joba. Ko sem iskal rešitve, se mi je utrnila misel, da bi ta stavek prevedli: in ne daj, da pademo v skušnjavo.

Toliko torej o Očenašu v Preddvoru. Seveda se ti in mnogi drugi problemi zastavljajo šele nekaj desetletij, šele po drugem vatikanskem cerkvenem zboru, ki je glede biblije postavil načelo o vrnitvi k aramejskim, hebrejskim in grškim izvorni-

kom, ko je poprej več kot poldrugo tisočletje veljalo pravilo, da je edino dovoljeno, zveličavno in avtentično samo latinsko besedilo, kakršno je posredovano v Vulgati. Ljudje, tudi svetniki, pa so zmotljivi. Pri tem včasih že popravek tistega, kar je bilo napačno razumljeno ali prevedeno, odpravi marsikatero, celo teološko zagato, za razlago katere so bile napisane gore knjig.

Sam sem se ob tem spomnil na svetopisemsko priliko o nepoštenem oskrbniku, ki da ga je gospodar pohvalil. Nasprotja v njej, krivični grabež in pohvalo, si nikakor nisem znal razložiti. Ker me je to vprašanje globlje zanimalo, sem za razlago spraševal modre ljudi, predvsem teologe, pa mi prilike niso znali razložiti. Morda sem imel to smolo, da se nisem obrnil na pravega. Celó več: nekdo, kdo je bil, bi zdaj ne mogel niti približno reči, mi je celo zatrdil, da je to edina, doslej še ne do kraja razložena prilika iz evangeljskega izročila. Zdaj v Preddvoru se mi je po dolgih desetletjih zazdelo primerno, tudi samo v zasebnem pogovoru, vprašati, kako je s to rečjo. Od enega od udeležencev tega zbora sem zvedel, da je ta stavek treba razumeti, kot da je gospodar pohvalil po krivici obtoženega oskrbnika. Prepričal me ni, vendar sem iz previdnosti povprašal še tam navzočega klasičnega filologa, univerzitetnega profesorja dr. Kajetana Gantarja, ali je taka jezikovna razlaga možna. Sprva je rekel, da ni. Ko sem mu o stvari povedal, več, pa tudi to, kdo to trdi, je svoje prejšnje mnenje malce omilil, češ da bi v določenih okoliščinah lahko pomenilo tudi to. Pri tem ni bil posebno prepričljiv. Imel sem vtis, da tako trdi predvsem zato, ker se noče nikomur zameriti.

Preddvorsko srečanje, kjer sem zvedel marsikaj zanimivega, je minilo, krivični ali nepošteni oskrbnik ali pristavec pa je vsaj zame še vedno ostal uganka. Nazadnje sem vedel le to, kar je zapisano v prevodu nove zaveze iz leta 1984, kjer je v opombah zapisano, da ta prilika marsikomu ne gre v račun, ker na videz postavlja za zgled prevaranta. Razlago, ki jo ob tem ponujajo, bi lahko vzeli za zgled sofisticnega sklepanja.

Pozno jeseni istega leta sem se znašel na onkološkem oddelku Kliničnega centra v Ljubljani in tam doživel stvari, spričo katerih sem začutil potrebo, da tudi sam naredim nekakšen obračun o svojem dotedanjem življenju. Za moto tega pisanja, ki je izšlo naslednje leto v knjigi z naslovom ČAS RACUNOV, sem vzel stavek iz zgoraj omenjene prilike. Glasi se: Et laudavit dominus villicum iniquitatis. Za tisto, kar mislim povedati, je pomembna tudi druga polovica periode: quia prudenter fecisset. Ob tem sem iz radovednosti pogledal še v grški izvirnik, kjer se ta stavek glasi: Καὶ ἐπὶνεύσεν ὁ κύριος τὸν οἰκονόμον τῆς ἀδικίας, ὅτι φρονίμως ἐποίησεν. Prav v tej zadnji besedi, aoristu glagola ποιῶ, sem po mojem našel ključ za rešitev tega vprašanja. Glagol in čas označujeta enkratno preteklo, pravkar končano dejanje. V tem primeru je to tisto, kar je oskrbnik naredil po odpustitvi, to namreč, da je enemu od gospodarjevih dolžnikov znižal dolg iz sto mer olja na petdeset mer, drugemu pa iz sto mernikov žita na osemdeset. In samo za to zadnje dejanje ga je gospodar pohvalil. Pri sodbi o prejšnjem ravnanju ostajamo pri starem. Pohvalil zakaj? Nemara se mu je mimogrede utrnila misel, da bogastvo, mamon le ni vse in da je bil morebiti z oskrbnikom prestrog. Zagotovo pa je menil, da si je oskrbnik, čeprav z dobroto na tuj račun, mehko postlal za v prihodnje, saj se ga bosta moža, ki jima je tako širokosrčno znižal dolg, prav gotovo spominjala in mu v stiski pomagala. To zadnje je bilo vsekakor tiho upanje nepoštenega oskrbnika, ki ni znal nobenega ročnega dela, vbogajme prositi pa ga je bilo sram: Fodere nescio, mendicare erubescio!, ki pa se najbrž ni spomnil pregovora, da je dobrota sirota. Tako razloženi izraz ἐποίησεν odpravlja sleherni navidezno nasprotje. Oskrbnik kot otrok tega sveta, ki mu je raba tega sveta bolj znana kot otrokom luči, je pač v